

Xusto e Xoana

RICARDO GARCIA GONDELL *

*Xoana, moza bela e gallarda.
Xusto moi feito e nembrudo.
Fítanse decote na foliada,
ollos brillantes e corazóns de forzado.
Sentíronse arrolar, un pró outro,
coma botados pola forza do raio.
Mentras as olladas, no alcontro,
tecían loceiros e frores de maio.
Os dous erguidos, reparan de sí
ó bailar, no ir e vir, e toparse
rebulindo, en cada un pra sí,
ledicia de amore e sempre lembrarse.
A Lua saíndo por Abelares,
agachouse satisfeita destes amores,
sino e afinamento de novos lares,
namentras o Sol, saía cos seus cantares.
Xoana e Xusto, sintense felices,
mais o Diaño, con tiduo de Conde,
furaba a felicidade até as raíces,
ou sabe o Demo hastra onde.
Xusto, ferreiro de estirpe garella.
Xoana, moza feiticeira e agarimosa.
Exemprar fermosa, da terra nosa.
Familia de servos labregos, era ela.
A Don Nuño García, Conde de San Martiño,
fendíañe os sentidos a garrida Xoana.
Os seus baixos precuramentos de cariño,
tiñan anguriada, á belida Xoana.
O meu Xusto quer amores,
i o Conde teima favores.
Xurei querelo deica a cova,
i este amore non hai Conde que o mova.
O Conde soñaba cheo de luxuria,
ca plebeia Xoana.
O ferreiro non dormía ca anguria,
de que lle roubaran á sua Xoana.
Queimáballe mais aquel amore
o corazón, que as maus os ferros
roxos, que el martelaba con queimore,
pra ferraduras de vacas e becerros.*

*Cheo de vixilias, dou en cavilar,
como ca sua Xoana, se alonxar.
Dos ferros, pra rodas e ferraduras
faría espadas e armaduras.
Xuntáronse na eirexa, un día ó abrir,
para deseguida, casarse e fuxir.
¡Serei tua ou aberta da morte!
¿Do Conde? Prefero que me aforque.
A tiranía de Don Nuño, non acougaba.
Ollando as forcas das almenas,
coa familia de Xoana. Así falaba:
Acó no leito, Xoana, senon ias penas.
Nin o premer de Don Nuño,
nin a axuda do Marqués de Aruño,
amoleceron a tesa Xoana.
Erguida no seu amore, de moza sana.
A luz da Lua repinicaba,
enriba das almenas do castelo,
mentras Xusto e Xoana, fuxían ó Fontelo,
onde a traición agardaba.
Don Nuño, no seu despotismo medieval,
topaba ca forte moral
daqueles amores plebeios,
tan dinos, como belos.
Indo Xusto pra mercar un faco,
as mesnadas furaron o Fontelo a saco.
Levando a Xoana prendida.
¡Meu Xusto, estou perdida!
A garrida e sinxela Xoana, na lumeirada
co ferreiro nos beizos, morreu queimada.
Namentras él pra salvala loitaba,
e alí finou, mentras fería e mataba.
Exemplo de amore afincado.
Facho da libertade do pobo magoado.
O seu esprito de revolta,
foi cantiga das xentes prá liorta.
Ó decorrer dos anos arderon castelos,
onte tiranía prós garelos.
I ós berros de guerra.
¡Xusto e Xoana! Facían tremer a terra.
Fados da libertade na Mariña,
non hai prá loita na campiña,
sexo ou idade,
sexa a liorta no pobo ou cidade.*

* Ricardo García Gondell naceu en Betanzos. E autor de diversas poesías, moitas delas publicadas. Contable e axente comercial en exercicio, foi teniente de Alcalde na Primeira Corporación Democrática como portavoz do P.C.G.